

Zróżnicowanie i dynamika roślinności łąkowej Pojezierza Kaszubskiego

Magdalena Lazarus

Europejskie niżowe zbiorowiska łąkowe powstały i utrzymują się dzięki działalności człowieka. Pomimo swojej antropogenicznej genezy, należą one do najważniejszych typów roślinności, zarówno pod względem przyrodniczym, jak i gospodarczym. Niestety, od niespełna kilkudziesięciu lat zaobserwować można, zachodzące na ogromną skalę, głębokie i z przyrodniczego punktu widzenia niekorzystne przemiany w zbiorowiskach z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*, związane przede wszystkim ze zmianami w gospodarce rolnej – zarówno z zaniechaniem użytkowania, jak i jego intensyfikacją. W związku z tym konieczne są badania nad współczesną roślinnością tych ekosystemów oraz określenie kierunku ich przemian.

Przeprowadzono badania nad współczesnym zróżnicowaniem roślinności łąkowej i pastwiskowej z klasy *Molinio-Arrhenatheretea* Pojezierza Kaszubskiego. Dane terenowe w postaci 925 zdjęć fitosocjologicznych zebrano w latach 2008–2010. Materiał opracowano klasycznymi metodami fitosocjologicznymi oraz metodami statystycznymi i kartograficznymi. Wyróżniono łącznie 18 syntaksonów, w tym 10 zespołów i 8 zbiorowisk łąkowych, które szczegółowo scharakteryzowano po kątem regionalnego rozmieszczenia, zróżnicowania, dynamiki i przemian. Dla wszystkich stwierdzonych zbiorowisk roślinnych sporządzono mapy rozmieszczenia w oparciu o własny materiał. Określono również rolę zbiorowisk łąkowych i pastwiskowych w kształtowaniu walorów przyrodniczych i różnorodności biologicznej regionu, w tym dla zachowania populacji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin. Na podstawie walorów fitocenotycznych i florystycznych, za najcenniejsze zbiorowiska łąkowe Pojezierza Kaszubskiego uznano: *Angelico-Cirsietum oleracei*, *Geranio-Filipenduletum*, *Junco-Cynosuretum* i zbiorowisko z dominacją *Briza media*.

Porównanie stanu roślinności łąkowej z lat 70.–80. XX w. ze stanem współczesnym ujawniło, że przekształcenia roślinności łąkowej na Pojezierzu Kaszubskim mają charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy. Spośród udokumentowanych w latach wcześniejszych zbiorowisk łąkowych, współcześnie nie potwierdzono występowania *Angelico-Cirsietum caricetosum gracilis* oraz *Lolio-Cynosuretum plantaginetosum mediae*. Drastycznie zmniejszyła się liczba płatów zespołu *Angelico-Cirsietum oleracei*. Stwierdzono natomiast 7 zbiorowisk roślinnych nowych dla omawianego obszaru, jednak o walorach przyrodniczych

na ogół mniejszych od wymarłych lub ustępujących. Współczesne zbiorowiska łąkowe cechuje mniejsze bogactwo gatunkowe w stosunku do stanu historycznego. Znacząco obniżyła się liczba taksonów występujących z wysoką stałością w płatach, a także średnia liczba gatunków w zdjęciu. Zmiany te mają przyczyny w zmianie form i stopnia antropopresji. Za zbiorowiska najbardziej zagrożone obecnie na Pojezierzu Kaszubskim uznano: *Angelico-Cirsietum oleracei*, *Scirpetum silvatici* oraz *Junco-Cynosuretum*. Pomimo niekorzystnych przemian roślinności łąkowej badanego regionu, jej znaczenie w kształtowaniu różnorodności florystycznej i fitocenotycznej oraz ochrony gatunkowej jest nadal niezwykle istotne.

Zaobserwowane dotychczasowe przekształcenia zbiorowisk roślinnych prowadzą do wniosku, że w przyszłości na Pojezierzu Kaszubskim nasili się proces zastępowania zbiorowisk łąkowych wymagających tradycyjnych zabiegów gospodarczych przez zbiorowiska rozwijające się na siedliskach o zaburzonych warunkach wodnych, użytkowane intensywnie lub nieregularnie.